

Obserwator Agendy 21 -

Przewodnik

i kwestionariusz dla uczniów

W programie „**Obserwator Agendy 21**” sprawdzicie w jaki sposób wykorzystuje się zasoby naturalne i energetyczne w Waszym regionie. W roku 1992 w Rio de Janeiro ONZ zorganizowało konferencję na temat środowiska naturalnego i rozwoju świata, której celem było znalezienie rozwiązań dla ogólnoświatowych problemów związanych ze środowiskiem naturalnym. Podczas konferencji próbowano ustalić, co trzeba zrobić żeby polepszyć stan środowiska i w jaki sposób można sprawiedliwie podzielić odpowiedzialność za nie pomiędzy wszystkie kraje świata.

Konferencję w Rio powszechnie uważa się za największe tego typu wydarzenie międzynarodowe. Brały w niej udział reprezentacje 181 krajów.

Sama konferencja trwała zaledwie 10 dni, a przygotowania do niej – aż dwa lata. Brało w niej udział wiele organizacji młodzieżowych i ekologicznych.

Sustainable Development - Rozwój zrównoważony - Ekorozwój

Rozwój zrównoważony jest pojęciem ściśle związanym z konferencją w Rio. Oznacza konieczność ciągłego, zrównoważonego rozwoju zarówno w krajach uprzemysłowionych jak i rozwijających się. Nie wolno nam niszczyć środowiska, w którym przyjdzie żyć kolejnym pokoleniom. Nasze działania i produkty przez nas używane nie powinny szkodzić środowisku.

Bogatsze państwa powinny ograniczyć konsumpcję na rzecz sprawiedliwego podziału zasobów naszego świata dla wszystkich jego mieszkańców.

Co wydarzyło się w Rio?

Efektom pracy uczestników konferencji w Rio jest pięć dokumentów: Agenda 21, Deklaracja z Rio, Konwencja Klimatyczna [w oryginale: The climate convention], Zasady dotyczące Lasów [w oryginale: Forest Principles] oraz Konwencja różnorodności biologicznej [w oryginale: Convention on Biological Diversity].

Agenda 21

Pięćsetstronicowy dokument mówiący o wielu problemach ekologicznych. Zawiera sugestie dotyczące tego kto i w jaki sposób powinien uporać się z danym problemem; podaje szacunkowe koszty podejmowanych decyzji.

Deklaracja z Rio

Zawiera 27 zasad, które mają stanowić wytyczne dla pracy nad środowiskiem naturalnym i światowym rozwojem. Jedną z kluczowych reguł wymienionych w dokumencie jest, że każde

podejrzenie o szkodliwości ekologicznej jakiejś działalności powinno prowadzić do podjęcia odpowiednich działań w zakresie ochrony środowiska.

Szczyt Ziemi w Johannesburgu 2002 rok.

W Johannesburgu 2002 roku odbyła się konferencja ONZ - "Szczyt Ziemi w sprawie zrównoważonego rozwoju". Przedstawiciele ponad 190 państw - politycy, organizacje społeczne i biznesmeni - zastanawiali się jak walczyć z ubóstwem nie niszcząc jednocześnie zasobów naturalnych planety. Prawie 200 krajów świata uchwaliło globalny plan zmniejszenia ubóstwa bez uszczerbku dla środowiska naturalnego. Głównym celem planu jest zmniejszenie do 2015 roku o połowę liczby osób egzystujących za dolara lub mniej dziennie. Obecnie jest to przeszło miliard ludzi, 22% ludzkości świata. Chodzi zarazem o to, aby zapewnić krajom ubogim możliwość doścignięcia krajów bogatych, ale aby nie zniszczyć przy tym w sposób nieodwracalny środowiska naturalnego Ziemi. Pogodzenie tych dwóch celów stanowi sedno zrównoważonego rozwoju.

Styl życia przyjazny środowisku

Spora ilość ustaleń z konferencji okazała się dość nieprecyzyjna, nie są one tak konkretne jak się spodziewano. Niemniej jednak konferencja była bardzo ważnym wydarzeniem. Nigdy wcześniej nie zdarzyło się, żeby tak wielu przedstawicieli różnych organizacji spotkało się aby przedyskutować sprawy związane ze środowiskiem i rozwojem świata. Stało się jasne, że ekologia nie jest tematem oderwanym reszty życiowych spraw, wręcz przeciwnie: wiąże się z kwestiami bezpośrednio wpływającymi na nasz styl życia. Uzgodnienia z Rio stawiają cele, których realizacja leży w rękach obywateli wszystkich państw, którzy wytyczne z Rio powinni zastosować praktyce.

Z Rio do Kalni, Sali, Nicherzvirski, Białowieży i Nidy

Wpływ ubóstwa na środowisko...

Jak mamy sprostać zobowiązaniom podjętym podczas konferencji? W myśl Agendy 21 najlepszym sposobem na rozwiązanie problemów ekologicznych dzisiejszego świata jest praca na poziomie lokalnym. Zmiany muszą następować lokalnie: w domu, w szkole, w sklepach i urzędach gmin.

Lokalnym władzom terytorialnym wyznaczono zadanie stworzenia lokalnych wersji Agendy 21, czyli zaplanowania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. W programie „**Obserwator Agendy 21**” spróbujemy się dowiedzieć, jakie działania podejmują wasze lokalne władze w kierunku stworzenia społeczności, która będzie się mogła mądrze i dobrze rozwijać przez pokolenia.

Uczniowie będą zadawali wiele pytań. Miedzy innymi:

- Co zakłada lokalna strategia bezpieczeństwa energetycznego?
- Co dzieje się z odpadami pochodzącymi z lokalnych oczyszczalni ścieków?
- Gdzie sady się ziemniaki, które podaje się w szkolnej stołówce?
- Czy poczyniono postępy w kwestii wtórnego wykorzystania odpadów?
- Jaka jest świadomość mieszkańców naszego regionu w sprawach ochrony środowiska?

Zapoznanie się ze strategią wykorzystywania lokalnych zasobów naturalnych i energetycznych umożliwi Wam zrozumienie sposobu funkcjonowania lokalnej społeczności, dostarczy też konkretnych informacji – doskonałego materiału do przemysleń.

„**Obserwator Agendy 21**” jest częścią programu szkoleniowego prowadzonego przez Szwecję i organizację WWF, który nazywa się *Naturewatch Baltic*. Kraje biorące udział w tym projekcie to: Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Polska, Rosja (okręgi S. Petersburg i Kaliningrad), i Szwecja przy współpracy z organizacjami pozarządowymi w poszczególnych krajach. „Obserwator Przyrody” - *Naturewatch Baltic* realizuje również programy dotyczące monitoringu lasów, strumieni i jezior oraz morza.

„Obserwator Agendy 21” - Watch 21

Kwestionariusz składa się z czterech części:

- Energia i transport
- Żywność i handel
- Śmieci
- Ścieki

Każda z części zawiera opis, pytania i miejsce na wystawienie oceny.

Przygotowania

Zanim zaczniecie pracę przygotujcie się do zadania.

- Przeczytajcie uważnie kwestionariusz (ankietę)
- Napiszcie harmonogram pracy
- Czy będzie trzeba zorganizować jakiś wywiad?
- Skontaktujcie się z odpowiednimi osobami i umówcie się na spotkanie
- Czy są jakieś pytania, które chcielibyście dodać lub usunąć z ankiety?
- Wszystkie zadania są dość podobne do siebie.
- Powiedzcie sobie nawzajem czym się zajmujecie, żeby nie robić dwa razy tego samego.
- W jaki sposób przedstawicie wyniki swoich badań?

OK, zaczynamy 'Operację Ratowania Planety Ziemia'. Ela, Ty ratujesz lasy równikowe, Michał, zmień żarówkę na energooszczędną...

Ustalenie priorytetów!

Ocena pracy nad środowiskiem

naturalnym

Wasza praca jest siłą napędową programu „**Obserwator Agendy 21**”. Osoby prywatne, firmy i lokalne władze muszą działać wspólnie na rzecz *zrównoważonego rozwoju*. Jak można ocenić postępy w tej pracy znając założenia i oczekiwania Agendy 21? Tempo i jakość działań w kierunku realizacji tych założeń jest przedmiotem wystawianej przez was oceny.

We wspólnym dążeniu do zrównoważonego rozwoju wszyscy jesteśmy od siebie zależni, nie da się osiągnąć warunków do ciągłego rozwoju pracując w pojedynkę. Sklepiarz nie zdziała nic bez dobrze poinformowanego i świadomego konsumenta, rozsądnych decyzji podejmowanych w rolnictwie, w zakładach produkujących opakowania itd. W związku z tym nie należy poddawać ocenie poszczególnych osób, firm czy samego tylko samorządu terytorialnego. Wystawianiu ocen powinna zawsze towarzyszyć uzasadnienie i stwierdzenie, co należałoby zrobić żeby ocena była możliwie najwyższa.

Ocena, którą wystawicie, może posłużyć do sformułowania Waszej opinii dotyczącej prowadzonych prac. Jest ona jednak subiektywna i jako argument powinna być używana ostrożnie.

Prześlijcie rezultaty Waszej pracy

Wasza praca zostanie wykorzystana w międzynarodowym raporcie dotyczącym postępów prac nad *Ekorozwojem*, który zostanie rozesłany do wszystkich grup pracujących w projekcie, do władz które podejmują decyzje w zakresie prac nad ochroną środowiska, i mediów w rejonie Morza Bałtyckiego. Raport ten zostanie przygotowany na podstawie prac wszystkich grup biorących udział w „**Obserwatorze Agendy 21**”. Będzie służyć dwóm celom:

- dalszej motywacji do pracy i
- podaniu do publicznej wiadomości postępu prac nad realizacją założeń lokalnej *Agendy 21*.

Raport będzie podkreślał różne inicjatywy podjęte dla zrównoważonego rozwoju żeby zainspirować innych ludzi i zachęcić ich do współpracy. Jeśli jednak spotkacie się z jakimiś działaniami szkodliwymi dla środowiska - należy również o nich napisać. Starajcie się budować współpracę ze środowiskiem lokalnym. Dobrze poinformowani i zaangażowani obywatele są bardzo ważnymi partnerami dla lokalnej pracy nad środowiskiem.

Podstawowymi informacjami do raportu międzynarodowego są odpowiedzi na pytania, które w kwestionariuszu oznaczono słowem „BALTIC”. Odpowiedzi na pozostałe pytania będą częścią raportu krajowego ze względu na ich lokalny charakter.

Jeśli wyniki waszej pracy zostaną przesłane do koordynatora przed **15 grudnia**, ich treść zostanie włączona do raportu, który zostanie przekazany wszystkim grupom biorącym udział w projekcie na wiosnę. Zajmiemy się również rozpowszechnieniem informacji o dodatkowych działaniach związanych z *Agendą 21*. Prześlijcie nam swoje wnioski z dyskusji, rysunki, pytania które dołączyliście do kwestionariusza, artykuły które ukazały się w prasie lokalnej, wycinki prasowe itd. Materiały nadesłane po 15 grudnia będą musiały poczekać do następnego roku.

Powodzenia!

Pamiętaj, żeby dobrze się
przygotować...

Energia i Transport

Ludzie zawsze potrzebowali energii, po to żeby się ogrzać, do przygotowania jedzenia, do oświetlenia pomieszczeń i transportu. W ciągu ostatnich 50 lat zużycie energii drastycznie wzrosło – a wszystko dla ludzkiej wygody, przyjemności i dla zysku – a taki wzrost zużycia zasobów nie jest obojętny dla środowiska naturalnego.

Dzisiaj mamy świadomość tego, że wykorzystywanie jakichkolwiek źródeł energii ma wpływ na środowisko. Żeby zapobiegać degradacji środowiska naturalnego świat musi ograniczyć zużycie energii pochodzącej ze źródeł nieodnawialnych.

Agenda 21

Podczas konferencji w Rio ustalono, że u podstawą zrównoważonego rozwoju jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii takich jak: energia słoneczna, siła wiatru, biopaliwa, energia geotermalna oraz energia pływów .

Odnawialne źródła energii

Odnawialne źródła energii powstają dzięki światłu słonecznemu. Jak długo będzie świecić Słońce, tak długo będziemy mogli nich korzystać.

- Słońce ogrzewa ziemię i wodę. Dzięki temu możemy czerpać energię z wiatru i fal.
- Działanie słońca powoduje cyrkulację wodną, dzięki czemu powstają np. wodospady. Energię płynącej wody również możemy wykorzystać.
- Słońce dostarcza energię roślinom, żeby mogły rosnąć. Możemy korzystać z biopaliw.
- Samo światło słoneczne może być przetworzone na energię cieplną i elektryczną.

Zasadniczą wadą odnawialnych źródeł energii jest fakt, że możemy z nich wytworzyć jedynie określoną ilość energii w ciągu roku. Produkcja biopaliwa wymaga uprawy ziemi, a grunt jest również potrzebny do uprawy żywności. Wiele gatunków zwierząt potrzebuje do przetrwania

gałęzi i obumarłego drewna. W związku z tym, używając tych substancji jako źródła energii wpływamy na różnorodność biologiczną ekosystemu.

Nieodnawialne źródła energii

Nieodnawialne źródła energii to złoża, które powstają przez bardzo długi czas. Prędzej czy później dojdzie do ich wyczerpania, jeżeli ludzkość będzie je nadal eksploatować w takim stopniu. Przykładem mogą tu być uran i paliwa kopalne takie jak węgiel czy ropa naftowa.

Podział cząsteczek uranu stanowi podstawę działania elektrowni atomowych. Uwalniająca się podczas podziału energia jest wykorzystywana do podgrzania wody do temperatury wrzenia, a powstała w ten sposób para wodna napędza turbiny produkujące prąd. Na obecną chwilę największą ilość energii atomowej na osobę produkuje Szwecja. Uran do elektrowni kupuje się głównie z Kanady i Australii. Odpady powstałe po jego wykorzystaniu są śmiertelnie niebezpieczne przez swoją radioaktywność i będą musiały być przechowywane w odizolowanych kamiennych składach przez setki tysięcy lat. Nie jest jeszcze znana żadna bezpieczna technologia przechowywania odpadów radioaktywnych.

Węgiel i ropa naftowa to nic innego jak szczątki żyjących przed milionami lat zwierząt i roślin. Podczas ich spalania powstają trujące gazy, takie jak tlenek azotu, dwutlenek siarki czy dwutlenek węgla. Emisja tych gazów jest w obecnej chwili zdecydowanie za wysoka, żeby mogła być obojętna dla środowiska

Odnawialne źródła energii

Transport

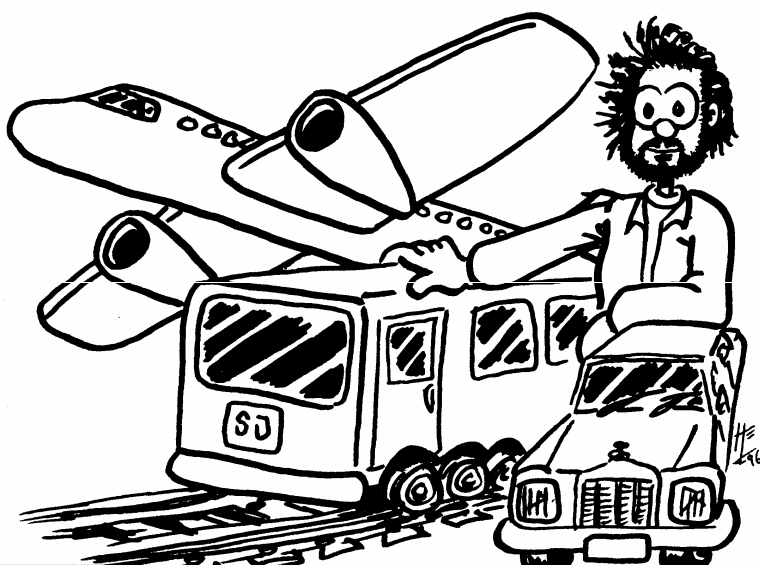
Samochody ciężarowe, osobowe i statki są odpowiedzialne za wielką część emisji szkodliwych dla środowiska substancji. Współczesne samochody zużywają mniej paliwa niż starsze modele, co jest korzystne z punktu widzenia środowiska, jednak jeśli ilość pojazdów

stale rośnie - ilość szkodliwych substancji uwalnianych do atmosfery wcale nie zmniejsza się. Nowe samochody są wyposażone w katalizatory, które ograniczają ilość dwutlenku węgla przedostającego się do atmosfery. Mimo tego każdy samochód napędzany paliwem kopalnym zwiększa ilość dwutlenku węgla w atmosferze, w przeciwieństwie do samochodów napędzanych paliwem biologicznym.

W Szwecji planuje się wprowadzenie specjalnego podatku, który miałby ograniczyć emisję dwutlenku węgla. Podatek płacono by się od każdego kilograma CO₂ uwolnionego do atmosfery. Miałyby on zmusić ludzi do ograniczenia użycia paliw kopalnych i zachęcić do szukania alternatywnych źródeł energii.

Poniżej widać, jak długi dystans można przebyć zużywając jedną kilowatogodzinę (kWh) używając różnych środków transportu:

Różne środki transportu	Pieszko	Rowerem	Samochodem	Samolotem	Autobusem	Pociągiem
Kilometry(km)	17	100	1,3	0,7	6,6	10

Efekt Cieplarniany

Dwutlenek węgla jest jednym z wielu gazów, które naturalnie wchodzi w skład powietrza. Jako substancja niezbędna do przeprowadzenia fotosyntezy stanowi on podstawę życia dla większości roślin. Poza tym zatrzymuje ciepło pochodzące ze światła słonecznego na ziemi,

co umożliwia nam życie na tej planecie. Bez atmosfery i zawartych w niej gazów cieplarnianych, takich jak dwutlenek węgla czy para wodna, ciepło pochodzące ze słonecznego światła uciekłoby z powrotem w kosmos, a nasza planeta byłaby równie zimna i martwa jak księżyc.

Im więcej zużywamy ropy, węgla, torfu i gazu, tym więcej dwutlenku węgla przedostaje się do atmosfery. Słońce nie przestaje ogrzewać naszej planety, ale Ziemia nie oddaje przez promieniowanie tyle ciepła co dawniej, a to za sprawą zwiększonej ilości dwutlenku węgla w atmosferze. Zjawisko to nazywamy efektem cieplarnianym.

Naukowcy nie ustalili spójnej wizji konsekwencji efektu cieplarnianego. Jedno jest pewne: im więcej będziemy emitować gazów cieplarnianych tym cieplej będzie na Ziemi.

Kwaśne deszcze i nadmierne stosowanie nawozów

Dwutlenek siarki powstały przy spalaniu węgla i ropy jak również dwutlenek azotu powstający przy pracy silników rozprzestrzenia się w powietrzu ponad silnie zindustrializowanymi obszarami świata – takimi jak Europa. Związki te powodują zakwaszenie gruntów i wód.

Azot jest substancją odżywczą, nawozem. Duże jego ilości powodują szybszy wzrost lasów. Może się to wydawać korzystne na krótką metę, jednak okazuje się że takie drzewa rosną zbyt intensywnie i nie są w stanie dość szybko pobrać poprzez korzenie odpowiedniej ilości innych substancji odżywczych, potrzebnych im do życia przy tak dużych rozmiarach. Azot jest również naturalnym składnikiem środowiska wodnego, jednak zbyt duża jego ilość powoduje nadmierny wzrost ilości alg w wodzie. Jeśli w zbiorniku wodnym biologicznemu rozkładowi ulega duża ilość alg, może to spowodować brak tlenu w wodzie.

Zatrzymaj nawozy
w ziemi- w wodzie
zanieczyszczają
środowisko!

Ozon - niebezpieczny i potrzebny

Reagując ze światłem słonecznym niektóre gazy wchodzące w skład spalin samochodowych tworzą ozon blisko powierzchni ziemi. Taki ozon jest szkodliwy dla roślin i

ludzi.

Wyżej, w atmosferze ponad powierzchnią planety wysoki poziom ozonu jest jak najbardziej wskazany. Chroni nas przed promieniowaniem ultrafioletowym (UV). Niektóre substancje, takie jak freon wykorzystywany w starych typach lodówek, niszczą powłokę ozonową. Im bardziej niszczy powłoka ozonowa, tym więcej promieniowania UV przedostaje się na ziemię, szkodząc zarówno roślinom jak zwierzętom.

Wyzwanie

Musimy ograniczyć przedostawanie się szkodliwych gazów do atmosfery. W związku z tym podpisywane są rozmaite międzynarodowe porozumienia, w których zobowiązujemy się do zmniejszenia emisji gazów.

Próba ograniczenia poziomu siarki w atmosferze powiodła się. Niestety, ograniczenie emisji dwutlenku węgla i azotu jest o wiele trudniejsze.

Kwestionariusz: Energia i Transport

Energia w domu

1. W jaki sposób ogrzewane jest twoje mieszkanie? (zaznacz odpowiedź X)

Ogrzewanie elektryczne Olej opałowy Ogrzewanie gazowe Węgiel

Drewno Ogrzewanie geotermiczne inne:

Ogrzewanie zbiorcze (centralne) dostarcza ciepłą wodę i ogrzewanie do wielu budynków. Takie rozwiązanie pozwala na zmniejszenie emisji szkodliwych substancji i bardziej efektywne wykorzystanie energii niż rozwiązania indywidualne dla każdego domu.

2. Czy twój dom jest podłączony do systemu zbiorczego ogrzewania?

Tak Nie

Cena często wpływa na wybór sposobu ogrzewania. Cena energii elektrycznej często jest różna w różnych częściach kraju i czasami jest wyższa w dzień niż w nocy. Spójrz na swoje rachunki za prąd!

3 Jaka jest normalna cena za kWh dla energii dostarczanej do domu?

.....USD/kWh

4 Jaka jest cena za ogrzewanie olejem opałowym?

.....USD/kw.

(Metr sześcienny oleju opałowego daje 10200 kWh, należy więc podzielić cenę m3 oleju przez 10200 aby uzyskać cenę za kWh)

5 Jaka jest dzisiaj temperatura w twoim pokoju? st. C

Energia w szkole

6 Jaka jest dzisiaj temperatura w twojej szkole?

..... st. C

7 Jak jest ogrzewana twoja szkoła? (zaznacz odpowiedź)

Ogrzewanie elektryczne Olej opałowy Ogrzewanie gazowe Węgiel

Drewno Ogrzewanie geotermiczne inne:.....

8 Czy twoja szkoła jest podłączona do systemu ogrzewania zbiorczego?

Tak Nie

E9 BALTIC. Oblicz ogólne zużycie energii na ucznia w twojej szkole:

	Ogrzewanie	Oświetlenie	Gotowanie
kWh / uczeń (rocznie)			

E10 BALTIC. Co można zrobić żeby zmniejszyć zużycie energii w twojej szkole?

.....
.....
.....
.....

11 Czym przyjechałeś/łaś dzisiaj do szkoły?.....

12 Jak daleko masz z domu do szkoły?.....

13 Ile energii zużyłeś/łaś żeby się dostać dzisiaj do szkoły?kWh

Lokalne zużycie energii

14 Które z wymienionych znajdują się w twojej okolicy? (zaznacz odpowiedź)

Stacja kolejowa Tory kolejowe (pociągi nie zatrzymują się) Lotnisko

Droga szybkiego ruchu Linia autobusowa

15 Jakiego paliwa używają miejscowe autobusy?

Benzyna Olej napędowy Gaz ziemny Biopaliwo

inne:

16 Jaka jest cena za litr 98 oktanowej benzyny bezołowiowej?USD

E17 BALTIC. Ile wynosi podatek od emisji trujących gazów na litr benzyny?

.....USD / litr Nie ma takiego podatku

18 Co myślą dorośli na temat metod oszczędzania energii i ograniczenia emisji dwutlenku węgla i innych zanieczyszczeń pochodzących z transportu? Co jest najważniejsze i co powinno zostać zrobione w pierwszej kolejności? (tylko jedna odpowiedź)

Ilość przepytanych osób _____

Rozbudowa transportu publicznego _____

Akcja informacyjna _____

Kontrola emisji za pomocą podatków i przepisów _____

Inne: _____ Jakie? _____

19 Co byłoby najskuteczniejszą metodą na ograniczenie zużycia energii? Ustal w grupie,

które z poniższych jest najważniejsze i ponumeruj je od najważniejszego do najmniej istotnego.

Ilość przepytanych osób _____

Większa dostępność informacji _____ osób

wspieranie przyjaznych środowisku źródeł energii _____ osób

Kontrolować za pomocą podatków i przepisów _____ osób

Inne: _____ Jakież? _____

Inne uwagi: _____

E20BALTIC. Zapytaj w lokalne władze lub miejscowego dostawcę elektryczności o produkcję i zużycie prądu w waszym regionie. Napisz sprawozdanie i postaraj się o jego publikację. Podane niżej zwroty i wyrażenia mogą ci pomóc w formułowaniu pytań i pisaniu sprawozdania. (Maksymalnie 2 strony)

Kluczowe wyrażenia:

Źródła energii, 30 lat temu, lokalny, krajowy, ogrzewanie, elektryczność, zasilanie, powietrze, woda, gleba, zanieczyszczenie, ciągłość, cena, własność, zaangażowanie społeczności, plany na przyszłość.

Na początku nowego tysiąclecia szwedzki parlament podjął decyzję o zamknięciu reaktora atomowego w miejscowości Barseback. Wybierz 30 dorosłych osób i zadaj im następujące pytania:

E21BALTIC. Czy stopniowe odchodzenie od zasilania nuklearnego w Szwecji jest dobrym pomysłem? Odpowiedz: tak, nie, nie mam zdania

Liczba zapytanych osób _____

Liczba osób, które odpowiedziały: tak _____ nie _____ nie mam zdania _____

Podaj niektóre powtarzające się argumenty na odrębnej kartce.

Oceń pracę nad Energią i Transportem

Teraz postaramy się ocenić naszą pracę. Jak dużą aktywność wykazujemy w kierunku:

- Ograniczenia emisji dwutlenku węgla?
- Ograniczenia zużycia energii?
- Wykorzystywania alternatywnych źródeł energii?
- Ograniczenia zanieczyszczeń pochodzących z transportu?

Żeby rzetelnie ocenić pracę nad energią i transportem trzeba by pewnie zadać więcej pytań.

Spróbujcie jednak ocenić ją jak najsprawiedliwiej bazując na posiadanej wiedzy. Ocena ta powinna dotyczyć zarówno mieszkańców jak i zarządu terytorialnego i jego pracowników.

Skala ocen: 1 – 5.

5 – Jesteśmy dobrze poinformowani i aktywnie próbujemy zaradzić problemom zawartym w wymienionych czterech pytaniach

1 – Nie wykazujemy aktywności w kierunku rozwiązania powyższych problemów.

E22BALTIC. Wystawiam ocenę: _____

Uzasadnienie: : _____

Jeśli wystawiona ocena jest inna niż 5 zaproponuj, co można by zrobić dla poprawy sytuacji:

Śmieci

Archeolodzy podczas prowadzenia wykopalisk w miejscu dawnych osad ludzkich często znajdują popiół, kości i nasiona. Odkrycia te często liczą sobie tysiące lat – są pozostałościami po ludziach, którzy żyli przed erą wysypisk. Odpady, które wytwarzali nie były szkodliwe dla środowiska. Jednak w miarę odkrywania przez człowieka i stosowania nowych materiałów zawartość koszy na śmieci zmieniała się.

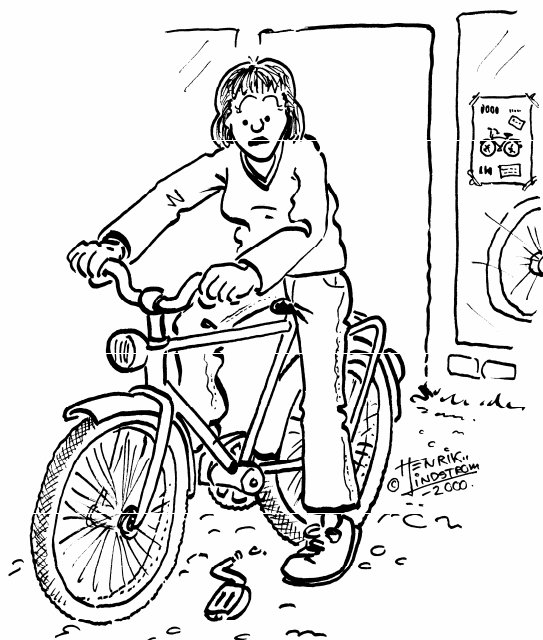
CZAS ROZKŁADU ODPADÓW W MORZU!!!

1. Sznurek - 3-14 miesięcy
2. Bawełniana szmatka - 1-5 miesięcy
3. Bilet autobusowy - 3-4 tygodnie
4. Puszka po rybach - (ze stali) 10 lat
5. Pomalowana deska - 13 lat
6. Wełniana skarpetka - 1 rok
7. Butelka szklana – nie rozkłada się
8. Butelka plastikowa - 450 lat
9. Puszka po piwie 200 - 500 lat.

CZAS ROZKŁADU RÓŻNYCH ODPADÓW NA SKŁADOWISKACH KOMUNALNYCH

1. Torba	20-30 lat
2. Skórka od banana	2- 5 tygodni
3. Skorupki po jajkach	1-5 lat
4. Gazeta	1 rok
5. Skóra	50 lat
6. Drewniane krzesło	20 lat
7. Pieluszka jednorazowa – pampers	300 lat!!!
8. Szklane naczynie	1.000.000 lat a może i dłużej!!!

Obecnie wiemy, że wiele tworzyw sztucznych wchodzących w skład codziennie wyrzucanych przez nas „współczesnych” śmieci rozkłada się bardzo długo, co powoduje ciągle powiększanie się gór odpadów na wysypiskach. Hałdy te (oprócz wątpliwych walorów estetycznych – przyp. tłum.) powodują wyciek trujących substancji. Najwyższy czas zmienić społeczne przyzwyczajenia i przeciwstawić się beztróskiemu zaśmiecaniu!

Odpady wartościowe

Jako społeczeństwo jesteśmy zależni od energii, i tworzyw – papieru, szkła, metali itd. Wokół każdego nieobrobionego tworzywa i każdego produktu buduje się przemysł, często bardzo zaawansowany technologicznie. Wiele procesów zachodzących podczas jego funkcjonowania pochłania ogromne ilości energii, nierzadko powodując powstawanie szkodliwych dla środowiska zanieczyszczeń. Trzeba również pamiętać, że zasoby naturalne ziemi są ograniczone. Musimy ograniczyć wykorzystanie surowców naturalnych i zacząć wykorzystywać ponownie substancje, które już znajdują się w obiegu lub zostały wyrzucone. Wszystko po to, by możliwy był zrównoważony, ciągły rozwój naszej planety. Przy produkcji tworzyw z surowców należy zakładać, że będą one ponownie wykorzystywane. Musimy poszukać sposobu na oczyszczanie i wielokrotne wykorzystywanie odpadów, a kiedy produkt nie będzie się już nadawał do użytku ani do *recyclingu* – musimy mieć możliwość wyrzucenia go, nie szkodząc przy tym środowisku

Odpady niebezpieczne

Musimy powstrzymać wyciek toksycznych substancji z wysypisk i portów, zanieczyszczanie popiołem ze spalarni śmieci i dymem z kominów. Przede wszystkim powinniśmy unikać używania farb, baterii, plastiku i innych rzeczy szkodzących środowisku, niemniej jednak musimy również wymyślić sposób na bezpieczne pozbywanie się niebezpiecznych odpadów.

Cel ekologiczny

Przede wszystkim – zmniejszyć ogólną ilość śmieci. Wykorzystywać rzeczy wiele razy i dbać o wtórny obieg tworzyw. Celem jest niedopuszczenie do wyrzucania lub spalania niesegregowanych odpadów.

Odpowiedzialność samorządu lokalnego

Lokalne władze powinny dokładnie objaśnić sposób sortowania śmieci, jakiego oczekują od obywateli. Jak segregować odpady u źródła, czyli w domach, restauracjach, szkołach czy firmach? U podstaw sortowania odpadów leży fakt, że jeśli śmieci nie są pomieszane łatwiej jest ponownie wykorzystywać wchodzące w ich skład przedmioty lub wtórnie przetwarzać surowce. Są różne koncepcje dotyczące sposobu i przebiegu sortowania.

Odpowiedzialność klienta

- 1 Nie kupuj, czego nie potrzebujesz
- 2 Korzystaj z towarów i opakowań wielorazowego użytku
- 3 Korzystaj z towarów, których elementy można wyrzucić na kompost lub oddać do odzysku surowców
- 4 Korzystaj z towarów, które mogą służyć jako paliwo do ogrzewania lub przy produkcji energii

Konsument jest odpowiedzialny za sortowanie odpadów i pozostawianie ich w odpowiednich pojemnikach na śmieci.

Najważniejszych wyborów dokonuje się w momencie zakupu. To w tym momencie konsument ma największy wpływ – decydując się na towary, które minimalizują ilość powstających odpadów i domagając się takich towarów.

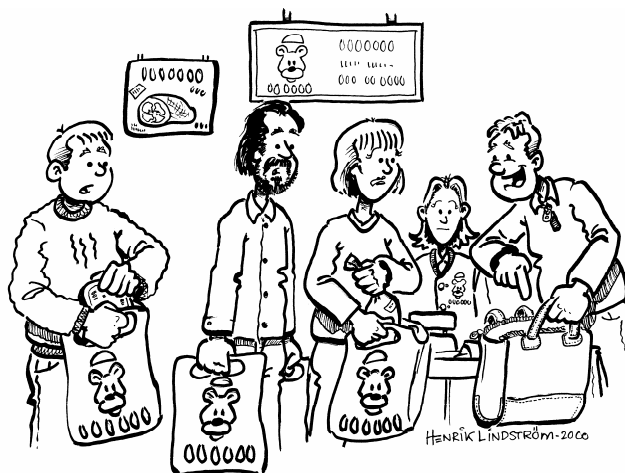
Leki i termometry zawierające rtęć należy zwrócić do apteki – są to odpady niebezpieczne.

Kompost

Jedyną rzeczą, którą w pełni samodzielnie może zrobić konsument aby mieć bezpośredni wpływ na wtórny obieg surowców jest kompostowanie odpadów organicznych. To, co znajdzie się w kompoście nie będzie zajmować miejsca w koszu na śmieci; w dodatku sam kompost może być wykorzystywany jako rewelacyjny nawóz.

Nie przyjmuj
plastikowych
torebek w
sklepie!

Kwestionariusz: Śmieci

Śmieci w domach

1 Co robimy z odpadkami?

Zapytaj dziesięć osób jak sortują śmieci w swoich domach. Odpowiedzi wpisz w poniższą tabelkę. Podlicz, ile z zapytanych osób segreguje podane materiały?

Osoba	Segregacja odpadów do powtórnego wykorzystania						
	kompost	Papier	szkło	plastik	metal	ubrania	Odpady niebezpieczne
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
Razem							

Odpady w szkole

W2 BALTIC. Jakie odpady segreguje się w Twojej szkole? (zaznacz właściwe odpowiedzi)

Kompost Papier Szkło Metal Drewno

Plastik Odpady niebezpieczne

3 Czy są śmieci przeznaczone do „tradycyjnego” wywozu na wysypisko lub spalania?

Spróbuj określić w procentach, jaki jest stosunek ilości śmieci wywożonych na wysypisko/spalanych bez sortowania do tych, które są przeznaczone do powtórnego wykorzystania lub *recyclingu*. *Niepotrzebne proszę skreślić – np. spalanie*

wysypisko/spalanie.....% powtórne wykorzystanie/*recycling*.....%

4 Ile metrów sześciennych odpadów przeznaczonych do wywozu na wysypisko lub do spalania wytwarza Twoja szkoła w ciągu roku?

.....metrów sześciennych.

5 Ile kilometrów trzeba przewieźć śmieci aby trafiły na wysypiska lub do spalarni?

.....km

Śmieci w naszym regionie

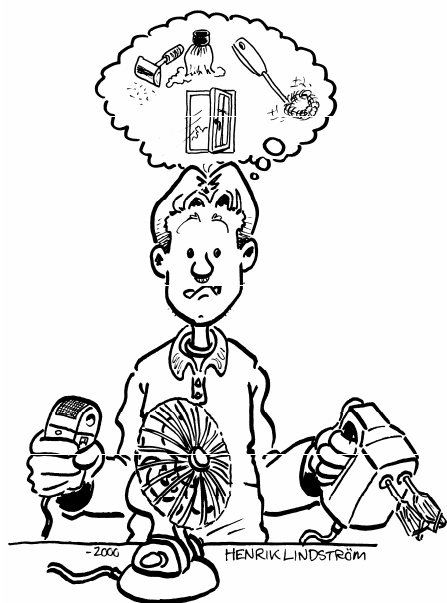
W6 BALTIC. Porozmawiaj z ludźmi pracującymi z odpadami i osobami odpowiedzialnymi za podejmowanie decyzji w kwestii odpadów. Posegregowane śmieci przeznaczone do powtórnego wykorzystania lub *recyclingu* mogą być traktowane w różny sposób. Co się robi z posortowanymi odpadami w Twojej okolicy? Spróbuj uzyskać szczegółowe informacje na temat dalszych losów posegregowanych i nie posegregowanych odpadów. Podane poniżej sformułowania mogą Ci pomóc w układaniu odpowiednich pytań. Napisz sprawozdanie i podaj je do publicznej informacji (maksymalnie 2 strony). Będziemy wdzięczni, jeśli sprawozdanie to zostanie również przesłane do **narodowego koordynatora „Obserwatora Przyrody” (e-mail ekograzyna@wp.pl).**

Pomocne sformułowania:

30 lat temu, Papier, Metal, Szkło, Plastik, Odpady niebezpieczne, Niesegregowane, Kompost, Indywidualne/firmy/władze, Zanieczyszczona woda z wysypisk, Prawo, Spalanie, Odpowiedzialność, Plany na przyszłość

Oceń pracę nad zmniejszeniem ilości śmieci w Twojej miejscowości

Postaramy się teraz ocenić naszą pracę nad zmniejszeniem ilości powstających śmieci. Jak bardzo staramy się:

- Wytwarzać jak możliwie jak najmniejszą ilość śmieci?
- Wytwarzać śmieci przyjazne środowisku, nadające się do ponownego wykorzystywania i wtórnego odzysku surowców?
- Podnosić poziom świadomości i zaangażowania w sprawy związane ze środowiskiem wśród obywateli?

Żeby rzetelnie ocenić pracę nad zmniejszeniem ilości powstających odpadów trzeba by pewnie zadać więcej pytań. Spróbujcie jednak ocenić ją sprawiedliwie bazując na zdobytej wiedzy. Ocena ta powinna dotyczyć zarówno mieszkańców jak i zarządu lokalnego i jego pracowników. Skala ocen to 1 – 5.

5 – Jesteśmy dobrze poinformowani i aktywnie próbujemy zaradzić problemom zawartym w wymienionych trzech pytaniach

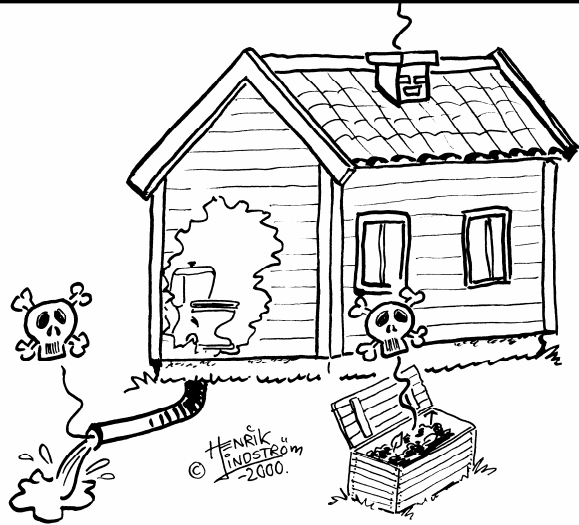
1 – Nie wykazujemy aktywności w kierunku rozwiązania powyższych problemów.

W7 BALTIC. Wystawiam ocenę: _____ Uzasadnienie: _____

Jeśli wystawiona ocena jest inna niż 5 zaproponuj, co można by zrobić dla poprawy sytuacji:

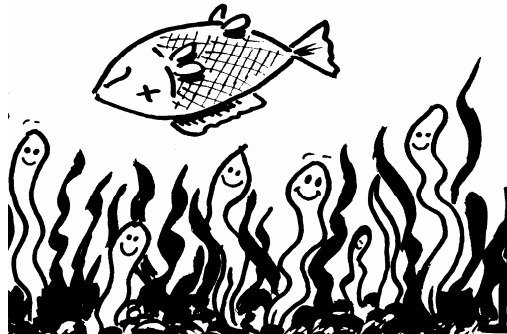
Ścieki

W dzisiejszych czasach społeczeństwu zapewnia się dostęp do wielu dóbr: jedzenia, paliwa, wody. Na skutek korzystania z nich powstają odpady, które przybierają różną formę: śmieci, zanieczyszczonej wody, toksycznych gazów. Zanieczyszczoną wodę pochodzącą z toalet, ubikacji, prania i przemysłu nazywamy ściekami.

Do spuszczenia wody w ubikacji używamy wysokiej jakości wody pitnej. W skład ścieków wchodzi odpady pochodzenia organicznego, które z powodzeniem mogłyby być wykorzystane jako nawóz rolniczy. Niestety, równowaga pomiędzy naturą i społeczeństwem została zachwiana. Odpady pochodzące z oczyszczalni ścieków często są

zanieczyszczone ciężkimi metalami i innymi szkodliwymi substancjami spływającymi z ulic i pochodzącymi z przemysłu.

Oczyszczalnie ścieków całkiem sprawnie radzą sobie z zatrzymywaniem fosforu. Innych substancji odżywczych, takich jak azot czy wapń, często jednak nie udaje się odfiltrować.

Wraz z wzrostem poziomu substancji odżywczych w morzu wzrasta ilość planktonu i innych roślin. Do procesu obumierania i rozkładu tych roślin potrzebny jest tlen. W związku z tym, zbyt duża ilość roślin rozkładających się w tym samym czasie powoduje drastyczny spadek poziomu tlenu w wodzie, a często nawet jego brak. Jeśli dochodzi do takiej sytuacji, zwierzęta żyjące w wodzie chorują i giną z powodu braku tlenu. Powstają martwe akweny.

Ubikacja

Każda osoba korzystająca z ubikacji wprowadza do systemu ściekowego 1 kilogram fosforu

i 5 kilogramów azotu rocznie. Większość pochodzi z moczu. Fosfor i azot są ważnymi substancjami odżywczymi. Niektórzy rolnicy wydają pokaźne sumy pieniędzy, żeby je kupić pod postacią nawozów sztucznych. Fosfor do nawozów produkuje się między innymi w Polsce i w Maroku. Azot jest pobierany z powietrza, ogromnym nakładem energii. Tymczasem mocz dwudziestu osób zawiera odpowiednią ilość tych substancji odżywczych do użyczenia jednego hektara ziemi przez cały rok (obszar dwóch boisk do piłki nożnej). Gdyby udało się go w ten sposób wykorzystać, problem ścieków zmieniłby się w wartościowe źródło nawozów naturalnych. Wartość rynkowa moczu wydalanego przez jedną osobę w ciągu roku wyniosłaby 10USD, tymczasem - paradoksalnie - musimy płacić spore pieniądze za oczyszczanie ścieków z zawartych w moczu substancji.

Z problemem tym próbuje się walczyć na wiele sposobów. Cel jest jeden: umożliwienie substancjom odżywczym zawartym w ściekach powrotu do naturalnego obiegu. Dzięki takim działaniom każda społeczność lokalna może wyjść naprzeciw wytycznym ONZ dotyczącym *zrównoważonego rozwoju*. Każdy, kto spuszcza wodę w łazience i odkręca kran, ma wpływ na sytuację i jest częściowo za nią odpowiedzialny.

Nowe rozwiązania

W roku 1990 w Ronneby spotkali się premierzy dziewięciu krajów basenu Morza Bałtyckiego; rozmawiali o tym, jak można ograniczyć ilość ścieków przedostających się do Bałtyku. Przez wiele lat próbowano się uporać z nadmiarem fosforu zawartego w ściekach za pomocą rozwiązań technologicznych. Tym razem ustalono, że najwyższy czas w jakiś sposób zaradzić nadmiarowi azotu pochodzącego z rolnictwa, uprawy lasów, ruchu ulicznego i oczyszczalni ścieków.

Zatrzymać azot i fosfor na lądzie

Oczyszczalnia ścieków – mechaniczna, chemiczna czy biologiczna – może oczyścić wodę tylko do pewnego stopnia. Najważniejsze jest, aby unikać przedostawania się trucizn i substancji odżywczych do wody. Substancji odżywczych w naturalnym obiegu nie jest dużo i należy zrobić wszystko, aby je zatrzymać na lądzie. Nie powinniśmy pozwalać na to, aby substancje trujące przedostawały się do łańcucha pokarmowego.

Jedną z metod na poprawienie sytuacji w Bałtyku i mniejszych zbiornikach jest

zaangażowanie terenów podmokłych w oczyszczanie odpadów z oczyszczalni ścieków.

Kwestionariusz: Ścieki

Ścieki w domu

1. Co dzieje się z zanieczyszczoną wodą z Twojego domu?

Ścieki ze szkoły

Woda pitna jest używana do spuszczenia wody w toaletach.

2. Ile wody zużywa się na każde spuszczenie wody w szkolnej toalecie?

.....litrów/spluczkę

WA3BALTIC. Jaka jest cena za metr sześcienny wody w Twoim regionie? _____USD

Czy ścieki z Twojej szkoły zawierają substancje szkodliwe? Wypisz środki czyszczące, które są w niej używane. Sprawdź salę od chemii, pomieszczenia techniczne itp. Sprawdź jakich produktów się w nich używa.

4. Czy w Twojej szkole używa się środków czyszczących, które – Twoim zdaniem – są szkodliwe dla środowiska?

Tak

Nie

5. Czy odpady chemiczne z laboratoriów chemicznych i pomieszczeń technicznych są usuwane osobno, w bezpieczny dla środowiska sposób?

Tak

Nie

Co robi się z nimi później?

Kanalizacja

Sprawdź, jak ścieki wracają do natury!

6. Jak daleką drogę przebywają ścieki od spłuczki w szkolnej ubikacji do oczyszczalni ścieków?

Ilość ____ km

WA7 BALTIC. W jaki sposób są oczyszczane ścieki pochodzące z Twojej szkoły? (zaznacz jedną lub więcej odpowiedzi)

oczyszczalnia mechaniczna oczyszczalnia chemiczna oczyszczalnia biologiczna

mokradła

brak oczyszczalni

inne: _____

WA8 BALTIC. Skuteczność oczyszczania wody z fosforu w naszej oczyszczalni wynosi:

_____ %

WA9 BALTIC. Skuteczność oczyszczania wody z azotu w naszej oczyszczalni wynosi:

_____ %

10. Dokąd płynie woda po wyjściu z oczyszczalni? Podaj nazwę akwenu lub rzeki oraz najbliższej od ujścia miejscowości.

WA11 BALTIC. Co dzieje się z odpadami z oczyszczalni?

Są sprzedawane rolnikom

Są oddawane rolnikom

Trafiają na wysypisko

Są używane do produkcji biogazu inne: _____

Lokalne zanieczyszczenie wody

Zacznij od dużych firm, których działalność ma wpływ na stopień zanieczyszczenia wody w Twoim regionie.

12. Jakie przedsiębiorstwa znajdują się w odległości mniejszej niż 1km od Twojej szkoły?

Przemysł budowlany Stacja benzynowa Mleczarnia (lub inne przetwórstwo
spożywcze)

Zakład fotograficzny Usługi budowlane Obróbka techniczna

Szpital Gospodarstwo rolne inne: _____

WA13 BALTIC. Wybierz jedno lub kilka z tych przedsiębiorstw. Zapytaj o sposób oczyszczania stosowany ścieków. Spróbuj zadać te same pytania kilku osobom w jednej firmie i sprawdź, czy uzyskasz takie same odpowiedzi. Sam ułóż pytania, ale spróbuj się skupić na:

- składzie chemicznym ścieków
- obecnym sposobie ich oczyszczania
- planach na przyszłość
- przeszkodach, które nie pozwalają na lepsze oczyszczanie

Podsumuj informacje, sporządź sprawozdanie (maksymalnie 2 strony) i spróbuj dać je komuś, kto będzie w stanie pozytywnie wpłynąć na sytuację.

Oceń pracę nad problemem ścieków

Teraz spróbuj ocenić stopień zaangażowania ludzi w pracę nad:

- zmniejszeniem ilości azotu, fosforu i innych użyźniaczy przedostających się do ścieków
- zmniejszeniem ilości substancji toksycznych przedostających się do ścieków

Żeby rzetelnie ocenić pracę nad problemem ścieków trzeba by pewnie zadać więcej pytań.

Spróbujcie jednak ocenić ją jak najbardziej sprawiedliwie bazując na zdobytej wiedzy.

Ocena ta powinna dotyczyć zarówno mieszkańców jak i zarządu terytorialnego i jego pracowników. Skala ocen: 1–5

5 – Jesteśmy dobrze poinformowani i aktywnie pracujemy nad wymienionymi problemami

1 – Nie wykazujemy aktywności w kierunku zmniejszenia zawartości szkodliwych substancji w ściekach.

WA14 BALTIC. Wystawiam ocenę _____

Uzasadnienie: _____

Jeśli wystawiona ocena jest inna niż 5 zaproponuj, co można by zrobić dla poprawy sytuacji:

Żywność i handel

Wybory, których dokonujemy na zakupach są bardzo ważne, ponieważ to co kupujemy ma wpływ na innych ludzi i środowisko naturalne – zarówno lokalnie jak w skali światowej.

Zdrowa żywność

Równie ważny jest proces produkcji żywności. To, czy żywność jest zdrowa, nie zależy tylko od ilości kalorii, zawartości witamin, mikroelementów itp. Produkcja i transport naszych posiłków powinny przebiegać tak, aby nie przeszkadzały w dalszym rozwoju naszej planety. Nie możemy nadużywać zasobów naturalnych, ponieważ muszą służyć również następnym pokoleniom.

Pola, na których rosną warzywa są często spryskiwane pestycydami i używane nawozami sztucznymi – wszystko po to, żeby zbiory były bardziej obfite. Produkcja nawozów sztucznych wymaga ogromnych nakładów energii elektrycznej, zużywa się przy niej duża ilość fosforu. Fosfor trzeba przewozić do fabryk pokonując setki kilometrów. Rośliny nie są w stanie przetrwać takiej ilości nawozu, jaką są spryskiwane. Nadmiar nawozu przedostaje się z gleby do wód gruntowych i w efekcie przyczynia się do eutrofizacji.

Pestycydy zabijają chwasty i szkodniki. Istnieje ryzyko, ślad po ich stosowaniu pojawi się w spożywanym przez nas jedzeniu i w miejscu ich stosowania - na wsi.

Towary z krajów egzotycznych

W sklepach spożywczych jest pełno towarów produkowanych w odległych państwach naszego globu, takich jak kawa, herbata, czekolada, banany itp. Niestety uprawa i produkcja tych towarów często szkodzi środowisku naturalnemu i powoduje nierówności społeczne w krajach, z których pochodzą.

Dla przykładu: kawę uprawia się na wielkich plantacjach. Krzewy kawowe nie wiążą gleby i nie są w stanie zatrzymać w niej wody, co powoduje jej wysokie zużycie i erozję gruntu. Przy ich uprawie często korzysta się z pestycydów. Ludzie spryskujący plantację chemikaliami rzadko są wyposażeni w odzież ochronną, w związku z czym zapadają na choroby spowodowane wykonywaną pracą. Pracownicy plantacji często muszą żyć i mieszkać w katastrofalnych warunkach.

Wzory zachowań konsumenckich

Agenda 21 podejmuje problem wzorów zachowań konsumenta zgodnych z koncepcją *zrównoważonego rozwoju*. Oznacza to, że jedzenie które spożywamy powinno być produkowane, przewożone i spożywane w taki sposób, żeby nie szkodziło środowisku naturalnemu. Przykłady postępowania sprzecznego z tą koncepcją są bardzo liczne. Oto jeden z nich: mleko z Danii jedzie do Włoch, gdzie dodaje się do niego owoce i przetwarza się na jogurt, aby później wrócić do duńskich sklepów. Coś tu się chyba nie zgadza? Najlepiej będzie gdy będziesz wybierał produkty wytwarzane w Twoim regionie z tzw. produkcji lokalnej!

Siła konsumenta

Każda osoba lub grupa ludzi jest w stanie pozytywnie wpłynąć na funkcjonowanie rolnictwa. Wystarczy że będziemy kupować kawę uprawianą przez ludzi pracujących w rozsądnych warunkach, której produkcja nie szkodzi środowisku (sprawiedliwy handel).

Kwestionariusz: Żywność i handel

Żywność w domu

FT11 BALTIC. Z jak daleka przyjechało Twoje śniadanie? To, że jedzenie jest dobre, nie musi oznaczać, że metody używane przy jego produkcji są szkodliwe dla środowiska. Nie musi też oznaczać, że przyjechało z bardzo daleka. Przeczytaj informacje na opakowaniu, zapytaj rolnika czy sklepikarza o pochodzenie jedzenia. Wyjmij mapy, odmierz i policz odległości. Wypełnij tabelkę.

Produkt	Pochodzenie	Trasa, dodatkowe informacje	Odległość w km
<i>Herbata</i>	<i>Indie</i>	<i>Statkiem przez Anglię</i>	<i>16020 km</i>
<i>Jajko</i>	<i>Od sąsiada</i>	<i>Kura żywi się roślinami na łące</i>	<i>0.2 km</i>

Ogólny ilość kilometrów jaką pokonały wszystkie produkty z których przygotowałem śniadanie: _____ km.

Żywność w szkole

Żywność w szkole

2. Czy jedzenie jest dostarczane do szkoły bezpośrednio przez rolników? Tak Nie

Jaką żywność dostarczają rolnicy?

3. Czy jedzenie jest przyrządzane na terenie szkoły? Tak Nie Częściowo

Ziemniaki

Ziemniaki są mało wymagające i mogą być uprawiane praktycznie w każdym z regionów w basenie Morza Bałtyckiego.

FT5BALTIC.

Ile kilogramów ziemniaków zjada jeden uczeń w ciągu roku w Twojej szkole?

_____ ilość kilogramów.

6. Skąd pochodzą ziemniaki, które zazwyczaj podaje się w szkolnej stołówce

FT7BALTIC. Jakie zabiegi są wykonywane w czasie uprawy ziemniaków? (zaznacz jedną lub więcej odpowiedzi)

Przy użyciu nawozów sztucznych

Przy użyciu pestycydów

Bez pomocy pestycydów

Bez nawozów sztucznych

Brak danych

inne jakie?.....

Komentarz:_____

FT8 BALTIC. Jak daleką drogę przebyły ziemniaki z pola do Twojej szkoły? _____ km.

Mleko

Czy mleko jest zdrowe dla ciebie i środowiska? Wypasanie krów na pastwiskach powoduje użyznianie gleby i pomaga w utrzymaniu bogatej flory i fauny. Jak żyją „Wasze” krowy? Gdzie się je wypasa?

9. Do ilu posiłków tygodniowo podaje się mleko w Twojej szkole?

Do _____ obiadów/w tygodniu.

10. Z jakiego regionu pochodzi mleko? _____

FT11 BALTIC. Jak daleką drogę przebywa mleko do Twojej szkoły? _____ km

FT12 BALTIC. Jak daleko jest z Twojej szkoły do najbliższego gospodarstwa, w którym są hodowane krowy? _____ km

Jabłka

Na północy jabłonie nie rosną dobrze, jednak w pozostałych regionach wokół Morza Bałtyckiego można wybierać spośród wielu ich rodzajów. Skąd pochodzą jabłka, które kupujesz w miejscowych sklepach? Niektóre jabłka są na przykład przywożone samolotem z Nowej Zelandii...

13. W którym miesiącu ostatnio dostałeś jabłko w szkole? _____

14. Skąd pochodziło to jabłko? _____

15. Jaką drogę musiało przebyć do Twojej szkoły? _____ km

Handel żywnością w okolicy

Pójdź do sklepu spożywczego najbliższej Twojej szkoły.

16. Ile rodzajów środków do czyszczenia i prania można dostać w tym sklepie? _____

17. Ile z nich – Twoim zdaniem – nie jest szkodliwych dla środowiska? _____ .

18. Transport i pakowanie różnych towarów. Wybierz jeden przykładowy produkt z każdej kategorii i zaznacz odpowiednią kolumnę.

	Pochodzenie		Opakowanie				
	Krajowe	Z importu	Luzem	Papier	Plastik	Szkło	Mieszane
Płatki owsiane							
Jogurt							
Ser							
Lody							
Chleb							
Makaron							
Mięso mielone							
Ogórek							
Pomidory							
Mięso inne							
Ryby							

Spytaj sklepikarza:

19. Czy sklep reklamuje się przez ulotki w skrynkach pocztowych? Tak Nie

20. Czy sklep jest przyjazny środowisku? Tak Nie

21. Czy sklep przyjmuje do zwrotu butelki i puszki? Tak Nie

FT22 BALTIC. Czy sklep oddaje kaucję za butelki i puszki? Tak Nie

FT23 BALTIC. Czy konsumenci mogą mieć wpływ na towary, jakie oferuje sklep? Jaki?

Nie zawsze jest łatwo dokonać odpowiedniego wyboru spośród bardzo wielu dostępnych towarów. doradca d/s konsumenckich może pomóc w dokonaniu wyboru korzystnego dla kieszeni i środowiska. Poproś lokalne władze o pomoc!

24. Czy jest w twoim regionie doradca d/s konsumenckich? Tak Nie

Oceń pracę nad żywnością i transportem

Postaramy się teraz ocenić pracę nad żywnością i transportem.

Kryteria podlegające ocenie:

- Czy w szkole jest możliwość wybrania takiego jedzenia, które byłoby produkowane i transportowane zgodnie z założeniami *ekorozwoju*?
- Czy wraz z rodziną macie możliwość wybrania w sklepie jedzenia do przygotowania w domu, które byłoby produkowane i transportowane zgodnie z założeniami *ekorozwoju*?
- Czy konsumenci mają możliwość otrzymania informacji dotyczących pochodzenia produktów spożywczych?

Prawdopodobnie pozostaje jeszcze wiele pytań, na które nie uzyskaliście odpowiedzi. Spróbujcie jednak ocenić ją sprawiedliwie bazując na zdobytej wiedzy. Ocena ta powinna dotyczyć zarówno mieszkańców jak i zarządu terytorialnego i jego pracowników. Skala ocen: 1–5

5 – Jako konsumenci jesteśmy w stanie wybierać żywność produkowaną i transportowaną zgodnie z założeniami *ekorozwoju* i otrzymywać informacje dotyczące pochodzenia produktów.

1 – Jako konsumenci tylko do pewnego stopnia możemy wybierać żywność produkowaną i transportowaną zgodnie z założeniami *ekorozwoju* i otrzymywać informacje dotyczące pochodzenia produktów.

FT25 BALTIC. Wystawiam ocenę _____

Uzasadnienie: _____

Jeśli wystawiona ocena jest inna niż 5 zaproponuj, co można by zrobić dla poprawy sytuacji.
Mieszkańcom naszego regionu proponujemy: _____

Niniejszy materiał dydaktyczny jest częścią projektu „**Obserwator Przyrody**” – „Naturewatch Baltic”. Ankieta „Obserwator Agendy 21” daje możliwość przeprowadzenia lokalnych badań dotyczących *ekorozwoju*. Dostępny jest również przewodnik dla nauczycieli. Za projekt Naturewatch Baltic – „Obserwator przyrody” odpowiedzialne są organizacje ekologiczne z państw basenu Morza Bałtyckiego. Koordynatorem jest WWF Sweden. Niniejszy materiał został wyprodukowany przy udziale fundacji Elvira.

Koordynatorem w Polsce jest

Polski Klub Ekologiczny Okręg Wschodnio-Pomorski

Dodatkowe informacje można uzyskać w:

WWF Sweden

Ulriksdalas slott

170 81 Solna

Szwecja

info@wwf.se

tłumaczenie na język polski **Maciej Szkudlarek**
adaptacja do warunków polskich **Zofia Majewska**

POLSKI KLUB EKOLOGICZNY

Okręg Wschodniopomorski

Krajowy koordynator

Grażyna Jaromi-Wolniakowska

81-016 Gdynia

Ul. Chyłońska 262/4

Tel/fax 058 623-77-35

e-mail ekograzyna@wp.pl